

Комисија за контролу и унапређење суђења у складу са чланом 10. Одлуке о формирању Комисије за контролу и унапређење суђења (у даљем тексту: Комисија), на седници одржаној дана 07. октобра 2017. године, доноси

УПУТСТВО И ИНСТРУКЦИЈЕ ЗА СУЂЕЊЕ РЕГИОНАЛНИХ И ЛИГА МЛАЂИХ КАТЕГОРИЈА

Упутство и Инструкције за суђење важе за такмичења у организацији ОСБ-а, као и такмичења у организацији ОСС-а, за редовне чланове Удружења које делегира Врховни судија УОСГБ.

Ово упутство и инструкције написане су циљу једнообразне примене Међународних правила игре, Књиге ситуација (Цесебоок) и Упутства и инструкција за суђење Комисије ФИВБ за правила игре у реалним условима одигравања утакмица на такмичењима која се спроводе на територији града Београда.

Овај документ садржи следеће тематске целине:

1. Увод,
2. Протокол,
3. Анализа правила у оквиру надлежности и овлашћења:
  - првог судије,
  - другог судије,
  - записничара и
  - линијских судија.

Увод

Суђење није само пуко досуђивање грешака, механичка, односно аутоматска примена Правила игре као основа за одлуке, већ је суђење вођење утакмице за коју је потребна велика стручност и искуство. Стручност се стиче кроз индивидуално, лично искуство учествовањем у одбојкашким такмичењима током година. Стручност подразумева познавање Правила игре као неопходан предуслов, али стручност још више значи разумевање ситуација у којима треба применити одговарајућа правила у игри.

Судија никада не сме да истакне себе на утакмици, већ треба да остане у позадини утакмице. Међутим, судија не сме да се упадне у замку остајања у позадини утакмице, јер судија треба да обезбеди равноправан третман за све, да су Правила игре иста за све, да разуме изражавање емоције, али да не дозволи непристојно и неспортско понашање.

Ове инструкције су намењене најмлађима, да кажемо почетницима у судијском одбојкашком свету и онима који се спремају да закораче у свет сениорских такмичења виших рангова такмичења.

Верујемо да ћемо вам помоћи да што пре откријете тајне и разумете чари суђења.

ПРОТОКОЛ

Такмичења спроводе надлежни органи ОСБ-а и ОСС-а. Пре почетка такмичарске сезоне усвајају се Опште пропозиције и Анекс пропозиција такмичења. За организацију и одигравање утакмица спроводи се Протокол за одбојкашке утакмице ОСБ-а, односно УОСС-а за више рангове такмичења и Куп утакмице.

Пропозицијама се дефинишу такмичење, учесници, начин спровођења, обавезе организатора утакмица, службених лица, итд.

Сви редовни чланови Удружења су у обавези да знају одредбе Пропозиција такмичења на којима су ангажовани како би били упознати са својим, као и обавезама техничког организатора утакмице.

Протокол који се примењује на утакмицама Регионалних и лига млађих категорија је Протокол који се примењује на утакмицама Других лига, а у наставку анализирамо протокол са упутством за поступање судијског колегијума.

Протокол дефинише време пре почетка, за време и после утакмице.

Наш задатак је да протокол поштујемо и примењујемо вршећи следеће послове:

1. Судије су обавезне да се пријаве домаћину у дворани у којој се игра утакмица најкасније 1 сат пре заказаног почетка утакмице уколико се ради о појединачној утакмици, односно да буду у дворани у којој се утакмице играју по лигашком систему,
2. 30 МИНУТА ПРЕ ЗАКАЗАНОГ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Судије и записничар заједно долазе на терен у комплетној судијској униформи и:
  - поздрављају се са представницима клубова (тренерима екипа, статистичарима, односно медицинским делом тима уколико постоји),
  - уколико почетак утакмице касни из разлога одигравања претходне, позивају тренере и обавештавају о времену почетка утакмице (30 минута од доласка судија на терен).

У случају да утакмица почиње касније од заказаног термина, у рубрици Ремаркс се уписује: Почетак утакмице је каснио због заузетости терена услед одигравања претходне утакмице. У заглављу се уписе заказано време по билтену, а у рубрици првог сета, стварно време почетка.

Први судија проверава право наступа чланова екипа на утакмици, тренера, статистичара и играча/ица.

Провера се обавља тако што први судија на основу списка достављеног од стране тренера екипе, проверава:

- тренерске легитимације-дозволе,
  - лиценце статистичара,
  - лиценце играча/ица
  - лекарски преглед, образац МЗ
- и техничке испуњености за одигравање утакмице:
- Простор за игру;
  - Мрежу и стубове;
  - Лопте;

Екипе (тренер или капитен екипе) предаје првом судији саставе екипа са лиценцама и лекарским прегледима за играче/ице, односно лиценцама за тренере, статистичаре, лекаре и физиотерапеуте, уколико их имају. После провере, први судија даје саставе екипа записничару да их упише у записник. За то време, екипе се загревају у простору за игру.

3. 17 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Судије проверавају висину и затегнутост мреже, позицију антена и бочних трака. Екипе морају изаћи са терена.
4. 15 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Први, други судија и оба капитена долазе у зону испред записничког стола где се врши жребање (обавља се тако што први судија обавештава која страна новчића за жребање припада којој екипи, баца новчић у ваздух, пушта га да падне на под или га ухвати и победник жребања бира сервис, или пријем

сервиса, или страну терена, а екипа која је изгубила у жребању остаје оно што победник жребања није изабрао. Уколико екипе желе да се на мрежи загревају наизменично, а не истовремено, прво се загрева екипа која има први сервис). Први судија по обављеном жребању обавештава записничара о исходу жребања, а капитени и тренери потписују записник. Након потписивања записника, нису могуће исправке у записнику;

5. 14 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Први судија означава почетак загревања на мрежи. Током загревања на мрежи, први и други судија проверавају да ли бројеви на дресовима одговарају бројевима у саставима екипа. Уколико то није случај, односно уколико на терену постоји играч са бројем који није уписан у записник, тај играч нема права наступа на утакмици. Утврђена неправилност се уписује у записник у рубрици Ремаркс;
6. 12 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Други судија треба да обезбеди листиће са почетним поставама екипа, од тренера или капитена екипе, ако екипе немају тренера и да исте достави записничару. Записничар проверава бројеве уписане на листићу за поставу са бројевима уписаним у записнику;
7. 4 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Први судија означава крај загревања;
8. 3 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Први и други судија стају бочно уз мрежу у средини терена на страни где је записнички сто, лицем окренути према страни терена где је судијска платформа. Екипе заузимају место код бочне линије, од линије предње зоне до основне линије. Играчи/ице морају бити једнообразно обучени, што значи да дресови морају бити увучени у шортс код дечака – мушких екипа, док код девојака то није обавезно у случајевима где дресови имају посебан крој и прилагођени су да буду изнад шортса. На звиждук првог судије, улазе на терен и постројавају се бочно на средини терена, окренути лицем ка записничком столу. Први судија звиждуком даје знак играчима обе екипе да поздраве публику и записнички сто, да се рукују код мреже после, чега се враћају на своје клупе.
9. 2,5 МИНУТА ПРЕ ПОЧЕТКА УТАКМИЦЕ: Први судија иде на судијску платформу, а други судија пред записнички сто. Други судија проверава позиције играча/ица почетних постава према листићима почетних постава.
10. НА ПОЧЕТКУ УТАКМИЦЕ: Други судија знаком (подизањем обе руке у положај који је нешто нижи од вертикалног положаја руку) показује првом судији да је све спремно за почетак утакмице. Први судија звиждуком дозвољава извођење првог сервиса на утакмици.
11. НА КРАЈУ СВАКОГ СЕТА: Шест играча/ица се построје на основној линији свог поља. После знака првог судије екипе мењају поља. Када играчи/це прођу стубове мреже, иду директно ка својој клупи. У моменту када први судија звиждуком заврши последње надигравање у сету, други судија мора почети мерење паузе између сетова. На 2'30" од краја претходног сета, други судија даје знак звиждуком да екипе могу ући на терен. Након што су екипе ушле на терен, други судија проверава да ли су шест играча/ица на терену они који су уписану у листиће за почетне поставе и да ли су правилном распореду. На 3'00" од завршетка претходног сета, први судија звиждуком дозвољава извођење првог сервиса.
12. ИНТЕРВАЛ ПРЕ ОДЛУЧУЈУЋЕГ СЕТА: На крају четвртог сета свих шест играча/ца обе екипе се постројава на основној линији свог поља. На знак првог судије одлазе директно ка својој клупи, без замене поља, а први и други судија долазе до записничког стола. На знак првог судије, капитени екипа долазе до записничког стола на жребање (обавља се на истиначин као и на почетку утакмице). На 2'30" од завршетка четвртог сета други судија даје знак звиждуком да играчи/ице могу да уђу на терен. Други судија проверава да ли су шест играча/ца на терену они који су

уписану у листиће за почетне поставе и да ли су правилном распореду. На 3'00" од завршетка претходног сета, први судија звиждуком дозвољава извођење првог сервиса

13. НА КРАЈУ УТАКМИЦЕ: На крају утакмице по шест играча/ица сваког тима одлази на своју основну линију и поздравља публику. Судије стају уз бочни линију код судијске платформе. На знак првог судије прилазе и поздрављају се уз мрежу, где им се могу прикључити резервни играчи, након чега напуштају терен и одлазе ка својим клупама, а капитени и судије до записничког стола где капитени потписују записник који је претходно потписао записничар. Након што су записничар и капитени потписали записник, први и други судија проверавају записник и након провере потписује га други судија и на крају први судија. Судијски посао није окончан све до тренутка када екипе и судије не напусте простор за игру. .

АНАЛИЗА ПРАВИЛА У ОКВИРУ НАДЛЕЖНОСТИ СУДИЈСКОГ КОЛЕГИЈУМА

Први судија

У погледу надлежности и овлашћења првог судије, Комисија за контролу и унапређење суђења, одредила је 4 групе елемената суђења који ће бити праћени и анализирани током такмичарске сезоне 2017/2018.

Прва група елемената суђења : Припрема, вођење утакмице, персоналност

Припрема за утакмицу је познавање и спровођење протокола. Протокол који је саставни део овог документа судије морају у потпуности да познају и примењују на начин како је то и описано.

Вођење утакмице је основно овлашћење првог судије. То значи да први судија води утакмицу од почетка до краја, од момента уласка у простор за игру (30 минута пре почетка утакмице), до напуштања простора за игру по завршетку утакмице.

Представљање (појава, опрема, уредност, понашање, говор тела, концентрација) је елемент који говори о томе колико лице које обавља функцију првог судије полаже рачуна на лично представљање и како изграђује свој „персоналиту,,.

Појава је пре свега елемент који се односи на одевне предмете у којима судија долази на утакмицу. Потребно је да судија буде пристojно обучен, да гардероба коју носи не буде прљава, поцепана, пристojног изгледа, да једноставно не буде провокативног изгледа.

Опрема у којој се суде утакмице, мора бити чиста и испеглана, а уредност подразумева да мушкарци морају имати уредну браду, или буду обријани, а за девојке и младиће важи да им коса буде уредна и чиста.

Понашање треба да буде у складу са општим моралним начелима и кодексом понашања УОСС.

Говор тела и концентрација су елементи који показују да ли је судија нервозан, или уплашен, односно са друге стране да се понаша природно са подразумеваном дозом позитивне треме.

Друга група елемената суђења: Судијска техника и механика

Техника суђења је елемент који се дуго учи и усваја, јер подразумева много, много година рада да би се о неком могло говорити да има одличан ритам суђења, да не изражава емоције и има одличну сарадњу са судијским колегијумом.

Доношење одлука започиње звиждуком, прикупљањем информација које захтевају исти ритам од првог до задњег поена, и на крају доношење одлуке.

Судије морају да користе само званичне знаке руком. Треба избегавати коришћење било каквих других знакова, и користити их само кад је апсолутно неопходно да чланови екипе схвате одлуке судија.

Први судија означава крај надигравања (или грешку) звиждуком, показује страну екипе која следећа сервира, показује врсту грешке, затим играча који је погрешно (уколико је потребно). Други судија не учествује у овом показивању, већ се једноставно помера на страну екипе која следећа прима сервис. Међутим, уколико грешку досуди други судија, он/она показује екипу која треба да сервира, пратећи званични знак првог судије.

Судије морају брзо да досуђују, са сигурношћу у показивању грешака, узимајући у обзир два следећа фактора:

- Судије не треба да досуде грешку када то од њих захтевају публика или играчи,
- Када је потпуно сигуран/на да је донео/ла погрешну одлуку, судија може, или мора, исправити своју грешку (или грешку осталих чланова судијског колегијума), под условом да се то учини одмах.

Сарадња са другим судијом и уопште судијским колегијумом, је обавезна на крају сваког надигравања, нарочито када је реч о крају надигравања, а треба примењивати и у ситуацији када је надигравање прекинуто услед грешке коју је досудио други судија.

Судије морају званичним знаком руком показати разлог за свој звиждук (врсту досуђене грешке, или врсту одобреног прекида). Знак мора бити на тренутак задржан, а ако је показан једном руком, рука одговара страни екипе која је учинила грешку, или упутила захтев. Судијски знаци се показују на начин како је то представљено у Међународним правилима игре, у поглављу 28: Званични знаци.

Приликом измена или ТА први судија не показује никакве знаке.

Код одређивања новог капитена у игри инсистирати на томе да играч мора подићи руку, како би сви знали ко је нови капитен .

По завршетку четвртог сета, а пре почетка петог, знаком-испружених руку, упутите играче ка њиховим клупама.

Трећа група елемената суђења : Знање, интерпретација и примена правила игре.

Ова група елемената суђења је практична примена правила игре у различитим ситуацијама у игри, пре свега онима које су обрађене у поглављу 4. Међународни правила игре – акције у игри.

Акција играња лоптом је свака акција играча који се налазе у близини лопте и покушавају да је одиграју, чак и ако нису додирнули лопту. Треба обратити пажњу на следећу ситуацију:

Свака екипа мора играти унутар свог простора за игру (осим у случају из Правила 10.1.2). Међутим, лопта може бити враћена изван сопствене слободне зоне. Екипа има право на највише три одигравања (не рачунајући блокирање) да би вратила лопту. Лопта може додирнути било који део тела.

Веома је битно да се досуђују само грешке које су виђене. Први судија мора да гледа само у део тела који долази у контакт са лоптом. На његову/њену одлуку не смеју да утичу положај тела играча пре и/или након одигравања лопте нити звук приликом одигравања. Судијска комисија ФИВБ-а инсистира да судије морају да дозволе одигравање лопте прстима, или било који други контакт који је дозвољен, сходно Правилима.

Судија мора да обрати пажњу на „чистоћу“ додира, нарочито у данашњој одбојци, где се користи скривени напад („кување“), при чему се мења смер кретања лопте. За време ударца у нападу, „кување“ дозвољено, ако лопта није задржана или бачена. „Кување“ подразумева напад лоптом (која је потпуно изнад мреже) који се изводи нежно, једном руком/прстима. Први судија мора пажљиво да гледа „кувања“. Уколико се лопта након тог одигравања не одбије одмах, већ је прати и шака, или буде бачена, то је грешка и мора бити кажњена.

Задржана лопта укључује две акције играња лоптом, прво хватање, а онда избацивање лопте, док одигравање лопте подразумева да се лопта одбије од тачке контакта.

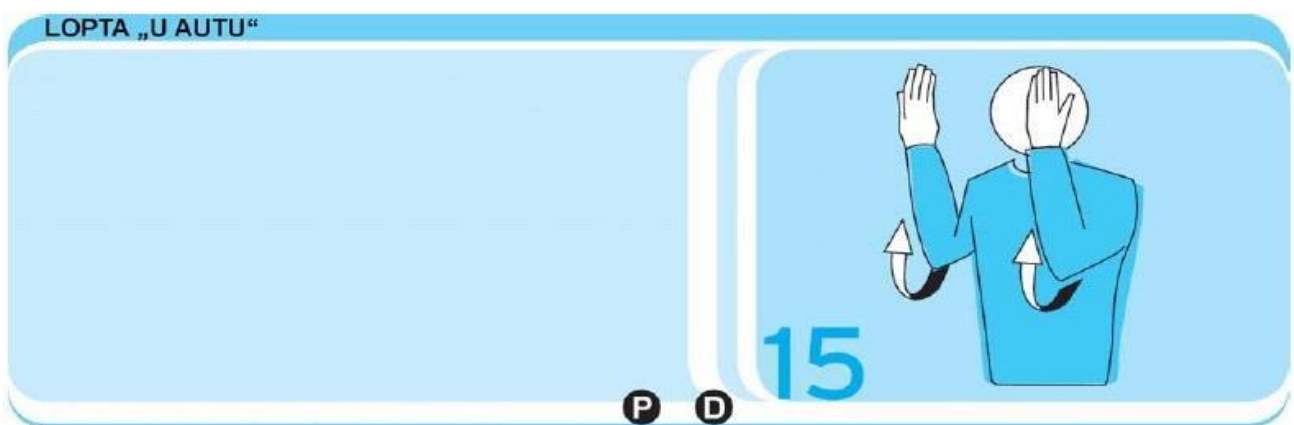
У четири различита случаја, екипа има прво одигравање (које се рачуна као прво од три дозвољена одигравања екипе):

- а. Пријем сервиса ,
- б. Пријем напада (не само смеча, свих напада),
- ц. Пријем лопте одбијене од противничког блока,
- д. Пријем лопте одбијене од сопственог блока.

Први судија одобрава сервис, пошто је проверио да су обе екипе спремне за игру и да је лопта у поседу сервера (сервер не мора да буде у зони за сервирање).

Када се изводи сервисни ударац, први судија мора да посматра екипу која сервира, док други судија посматра екипу која прима сервис.

Знак руком број 19. је одговарајући знак који судије треба да користе када сервирана лопта додирне мрежу и не остане у игри. Знак руком број 15 (аут) је знак када сервирана лопта пролази изван антене.

Ударцима у нападу се сматрају све акције којима се лопта упућује ка противнику, са изузетком сервиса и блока.

За време ударца у нападу, „кување“ је дозвољено ако је контакт чист и ако лопта није задржана или бачена. Ударац у нападу је изведен у тренутку када лопта потпуно пређе вертикалну раван мреже, или је додирне противник.

При контролисању играча задње линије и ударца у нападу од стране Либера, важно је разумети да је таква грешка направљена само ако је ударац у нападу изведен (када лопта потпуно пређе вертикалну раван мреже, или је додирне противник).

Приликом акције блокирања, акција блокирања играча неће бити дозвољена уколико он/она не пресеће једноставно лопту која долази од противника, већ је задржава (или подиже, гура, носи, избацује, вуче). У таквим случајевима, судија мора казнити овај блок као „задржану лопту“.

У складу са духом међународних такмичења и да би се охрабрила дужа надигравања и спектакуларне акције, само најочигледнија кршења Правила ће се досуђивати. Стога, када играч није у баш доброј позицији да одигра лопту, први судија ће бити мање строг при досуђивању грешака играња лоптом.

На пример:

- Техничар који трчи да би одиграо/ла лопту, или је приморан/а да веома брзо реагује како би дохватио/ла лопту коју треба да дигне.
- Играчи су принуђени да трче, или да веома брзо реагују како би дохватили лопту, након што се она одбила од блока, или од другог играча.
- Прво одигравање екипе може бити слободно одиграно, осим ако играч ухвати, или баци лопту.

Блокер има право да блокира сваку лопту унутар противничког простора, са рукама преко мреже, уколико:

- је ова лопта, након првог или другог додира противничке екипе, упућена према пољу блокера.
- ниједан играч противничке екипе није довољно близу мреже, у том делу простора за игру, како би наставио своју акцију.

Међутим, уколико је играч противничке екипе близу лопте и намерава да је одигра, додир блока преко мреже је грешка, ако блокер додирује лопту пре или за време ударца у нападу противника, спречавајући тако његову акцију.

Након трећег додира од стране противника, свака лопта се може блокирати у противничком простору за игру.

Дизања и пребацивања лопте (не напади), који не прелазе мрежу према противничком терену, не смеју се блокирати преко мреже, осим након трећег додира.

Уколико један од блокера пребаци шаке преко мреже и удари лопту, уместо да изведе акцију блокирања, то је грешка (израз „преко мреже“ подразумева пружање руку преко мреже у противничком простору).

Будући да лопта може да додирне било који део тела, ако за време блокирања, лопта додирне стопала за време исте акције, то није грешка и то је и даље блок!

Играч поред мреже чини грешку када:

- Играч додирне лопту или противника, у противничком простору, пре или за време противничког ударца у нападу.
- Играч омета противничку игру прелазећи у противнички простор испод мреже.
- Играч целим стопалом (стопалима) прелази у противничко поље.
- Играч омета игру (између осталог):

- додиривањем мреже између антена, или саме антене, за време своје акције одигравања лоптом,

- коришћењем мреже између антена као подршке или помоћи при успостављању равнотеже

- стварањем неправедне предности у односу на противника, додиривањем мреже,

- акцијом која онемогућава противничков покушај одигравања лоптом,

- хватањем/придржавањем за мрежу.

Било који играч који се налази близу лопте у тренутку одигравања, или који покушава да је одигра, сматра се да је у акцији одигравања лоптом, чак и уколико није дошло до контакта са лоптом.

Четврта група елмената суђења : Вођење утакмице и однос са екипама

Први судија има право да одлучи о било ком питању у вези са игром, укључујући и она која нису уређена Правилима игре.

Он/она неће дозволити било какву дискусију у вези са својим одлукама.

На захтев капитена у игри, први судија ће дати објашњење о примени или тумачењу Правила игре, на основу којих је донео одлуку. Ако се капитен у игри не слаже са датим објашњењем и одлучи да уложи протест, мора то учинити одмах, чиме задржава право да

поднесе и упише протест у записник на крају утакмице. Први судија мора дозволити коришћење овог права капитену у игри.

Учесници морају знати Званична правила одбојке и придржавати их се. Учесници морају прихватати одлуке судија у спортском духу, без оспоравања. У случају нејасноће, само капитен у игри може затражити разјашњење. Учесници се морају уздржавати од акција, или понашања, чији је циљ утицај на одлуке судија, или прикривање учињене грешке сопствене екипе.

Када се говори о прекидима, паузама и одуговлачењима, потребно је направити јасну разлику између тога шта су прекиди, када су основа, а када то нису, или представљају задржавање игре.

Прекид игре је време између окончаног надигравања и звиждука првог судије за следећи сервис. Једини правилни прекиди игре су ТАЈМ-АУТИ и ЗАМЕНЕ ИГРАЧА. Правилне прекиде игре може захтевати искључиво тренер, или, у одсуству тренера, капитен у игри, и само они. Замена пре почетка сета је дозвољена и уписује се као правилна замена за тај сет (Изузетак: изнуђена замена због повреде играча или искључења/одстрањења).

Судија мора савршено да зна тачну разлику између неоснованог захтева и одуговлачења.

Ситуације које се, у случају да се први пут дешавају, сматрају неоснованим захтевом:

- захтев за тајм-аут од стране помоћника тренера,
- захтев за тајм-аут пошто је први судија дао знак за следећи сервис или за време надигравања,
- захтев за седму замену први пут или за трећи тајм-аут,
- захтев за другу замену играча од стране исте екипе пре завршетка следећег окончаног надигравања (осим у случају болести/повреде играча у игри)

Ако неосновани захтев проузрокује одуговлачење игре (одлагање наставка игре), треба га сматрати и евидентирати као одуговлачење а екипа и даље има право да учини други неосновани захтев.

Примери које, између осталог, треба сматрати одуговлачењем:

- понављање неоснованог захтева, без обзира на то које је врсте био први неосновани захтев
- тражење неправилне замене, а грешка је откривена пре звиждука за следећи сервис
- играч одуговлачи игру тражећи од судије да завеже пертлу
- понављање касније (после звиждука за сервис а пре сервисног ударца) промене играча са Либером
- тражење да се обрише под што судије могу сматрати намерним одуговлачењем

Други судија

У погледу надлежности и овлашћења другог судије, Комисија за контролу и унапређење суђења, одредила је 4 групе елемената суђења који ће бити праћени и анализирани током такмичарске сезоне 2017/2018.

Прва група елемената суђења : Припрема, вођење утакмице, персоналност

Припрема за утакмицу је познавање и спровођење протокола. Протокол који је саставни део овог документа судије морају у потпуности да познају и примењују на начин како је то и описано.

Пре почетка утакмице, као и пре почетка сваког сета, други судија је обавезан да провери таблице за замену играча.

На почетку сваког сета, код промене поља у одлучујућем сету и кад год је потребно, други судија проверава да ли стварне позиције играча на терену одговарају онима на листићу

за почетну поставу. Други судија треба да сачека да обе екипе уђу у терен пре него што започне проверу. Приликом провере почетних постава, други судија не сме улазити у терен. Његова позиција би у овом случају требало да буде у зони за замену играча око 1м од бочне линије. Такође приликом провере почетних постава судија не сме држати лопту у руци. После провере почетне поставе други судија ће одобрити промену играча са Либером. Уколико се играчи промене пре провере почетне поставе, дужност другог судије је да ту промену исправи и Либеру дозволи улазак у игру тек након провере почетне поставе. Након тога други судија ће додати лопту за игру серверу.

Тренер је обавезан да пре сваког сета, да другом судији, или записничару, уредно попуњене и потписане листиће са почетном поставом. Други судија треба да инсистира на томе да пре сваког сета добије листиће са поставом и не прихвата усмено обавештење од стране тренера да је почетна постава иста као у претходном сету.

Други судија мора да има исте способности као први судија: он/она ће заменити првог судију у случају одсуства, или у случају да први судија постане неспособан да обавља свој посао.

Представљање (појава, опрема, уредност, понашање, говор тела, концентрација) је елемент који говори о томе колико лице које обавља функцију првог судије полаже рачуна на лично представљање и како изграђује свој „персоналиту“.

Појава је пре свега елемент који се односе на одевне предмете у којима судија долази на утакмицу. Потребно да судија буде пристојно обучен, да гардероба коју носи не буде прљава, поцепана, пристојног изгледа, да једноставно не буде провокативног изгледа.

Опрема у којој се суде утакмице, мора бити чиста и испеглана, а уредност подразумева да мушкарци морају имати уредну браду, или буду обријани, а за девојке и младиће важи да им коса буде уредна и чиста.

Понашање треба да буде у складу са општим моралним начелима и кодексом понашања УОСС.

Говор тела и концентрацију су елементи који показују да ли је судија нервозан, или уплашен, односно са друге стране да се понаша природно са подразумеваном дозом позитивне треме.

Друга група елемената суђења: Судијска техника и механика

Судије морају да користе само званичне знаке руком и то на начин како је то представљено у Међународним правилима игре.

Уколико је први судија означио крај надигравања (или грешку) звиждуком, други судија не следи знакове првог судије, већ се једноставно помера на страну екипе која следећа прима сервис. Међутим, уколико грешку досуди други судија, он/она показује врсту грешке, играча који је погрешно (ако је неопходно), екипу која треба да сервира, пратећи званични знак првог судије.

Ритам показивања знакова након звиждука за прекид надигравања би требало да буде исти током утакмице. Важно је не показивати знакове „у ходу“. Када други судија досуди грешку из своје надлежности а налази се на супротној страни, он звиждуком прекида надигравање, прелази на страну екипе која је погрешила и јасно руком показује разлог за свој звиждук. Рука мора да одговара страни екипе која је учинила грешку.

Пре почетка надигравања, други судија стоји на страни екипе која прима сервис. Он би требало да сачека резултат сервиса (ас поен, лош пријем после којег лопта одлази у аут или додавање лопте играчу који организује напад) и тек тада пређе на другу страну.

Током надигравања, други судија прати мрежу са стране екипе која блокира – стога се препоручује кретање које омогућује заузимање најбоље позиције. Осим кретања „лево-десно“, важно је и кретање „напред-назад“. Уколико је напад ближе првом судији, други

судија ће се померити ближе стубу, а ако је напад на страни другог судије, исти ће направити корак уназад.

У тренутку кад играч трчи за лоптом која лети ка слободној зони иза антене на страни другог судије, судија би требало да приђе стубу, а не да се креће уназад.

Код замене играча други судија треба да стоји у близини стуба на замишљеном продужетку средње линије терена. Пошто је записничар проверио исправност захтева за замену, други судија дозвољава замену играча, знаком прекрштања руку.

Када други судија види знак руком записничара „у реду“, одлази на своју позицију, како би отпочело ново надигравање и понавља овај знак првом судији, који сада има право да да знак пиштаљком за следећи сервис. У тренутку када је други судија заузео своју позицију пошто је замена обављена, записничар мора да се сконцентрише да провери да ли играч који изводи сервисни ударац следи редослед ротирања или не. Ако не следи, он/она мора одмах прекинути игру, притискањем сирене, али не пре него што се сервис изведе. Други судија мора да оде до записничког стола да провери одлуку записничара и обавести екипе и првог судију о ситуацији.

У случају захтева за тајм-аут, тренер је обавезан да покаже знак руком. Усмени захтев за тајм-аут не треба прихватити. Други судија звиждуком указује на захтев, стаје на страну екипе која је тражила тајм-аут, показује знак за тајм-аут, а затим руком ка клупи одговарајуће екипе. Након што провери да су обе екипе напустиле терен, окреће се ка записничару и обавештава га о захтеву. Затим се помера до стуба како би проверио екипе и спречио евентуални ранији улазак играча у терен.

Записничар је обавезан да обавести другог судију о 5. и 6. замени играча, као и о искоришћеном 2. ТА екипе. Други судија ће по завршетку правилног прекида игре о томе обавестити првог судију и одговарајућег тренера или у одсуству тренера, капитена у игри.

Када капитен екипе изађе из игре, други судија треба да тражи од тренера или капитена екипе да одреде новог капитена у игри и о томе обавести првог судију.

Други судија може, без звиждука, да сигнализира и оне грешке које нису у његовом делокругу надлежности, али на томе не сме да инсистира код првог судије. Такође, други судија може помоћи првом судији приликом доношења одлука тако што ће правремено стати на страну екипе која је изгубила надигравање.

У циљу олакшавања сарадње судијског пара, посао би требало поделити на следећи начин: први судија треба да се концентрише на праћење целе дужине мреже (од траке на врху до траке на дну мреже) са нападачеве стране, док други судија треба да се концентрише на праћење целе дужине блокерове стране мреже. У сваком случају, другом судији није забрањено да досуди грешку додира мреже од стране екипе која напада и обрнуто.

Пре почетка другог и сваког наредног сета не треба показивати рукама играчима/цама да уђу у терен, довољан је звиждук. Такође, по завршетку сета не следи знак првог судије за промену страна.

По завршетку четвртог сета узети лопту за игру (или једну од лопти уколико се игра са три/пет лопти). Други судија на почетку петог сета упућује играче/ице да уђу у терен и након провере почетних постава додаје лопту за игру серверу.

Трећа група елмената суђења : Знање, интерпретација и примена правила игре

Други судија је помоћник првог судије, али има и сопствени делокруг надлежности.

Други судија мора пажљиво да провери пре и за време утакмице, да ли су играчи на правилним позицијама, на основу листића са почетним поставама. Он не би требало, ни усмено ни физички, да усмерава играче ка њиховим правилним позицијама. Уколико постоји неслагање између позиције играча на терену и оне на листићу за поставу, други судија би требало да позове капитена у игри или тренера, како би им потврдио правилну позицију играча. Када се, пре почетка сета, на терену налази играч, који није уписан на листићу за

поставу за тај сет, тај играч мора бити промењен у складу са листићем за поставу и то без санкција; међутим, ако тренер жели да задржи на терену тог неуписаног играча/е, мора, користећи одговарајући знак руком, затражити правилну/е замену/е, која/е ће се уписати у записник.

Екипа чини позициону грешку ако било који играч није у правилној позицији у тренутку када сервер удари лопту. Када је играч на терену након неправилне замене, а игра је настављена, то се рачуна као позициона грешка, а последице су исте као оне за неправилну замену. Судије морају јасно да разликују неправилну замену (када екипа изврши неправилну замену, игра се настави, а записничар/други судија то није приметио, (Правило 15.9) и тражење неправилне замене, за коју, у тренутку захтева, записничар, или други судија, увиђа да је неправилна (Правило 16.1.3) и која мора бити одбијена и кажњена санкцијом за одуговлачење.

Замена је неправилна ако превазилази ограничења из Правила 15.6 (осим у случају из Правила 15.7), или када укључује играча који није уписан у записник.

Када екипа изврши неправилну замену, а игра се настави, поступак је следећи:

- екипа се кажњава **поеном и сервисом за противника**;
- замена се исправља;
- поени екипе која је учинила грешку, освојени после учињене грешке, се поништавају; противникови поени остају важећи.

Код поступка замене играча Други судија стоји између стуба и записничког стола и – осим ако записничар укаже на то да је замена неправилна – показује знак (укрштање руку) играчима, да се замене на бочној линији.

Вишеструке замене се извршавају једна по једна: прво један пар играча – један играч који напушта терен и резервни играч који улази, затим друга, и тако редом, како би се записничару омогућило да све упише и провери их једног по једног. У случају вишеструке замене играчи замене треба заједно да приђу зони за замене. Уколико не приђу зони у истом тренутку, али је минимално време између уласка првог играча у зону и доласка другог, и ако је очигледно да је он део истог захтева за замену, судије ће бити мање строге и дозволиће замену. Мало кашњење другог (трећег) играча не може да проузрокује стварно одуговлачење игре, то значи да следећи играч мора бити у зони када се обави евидентирање претходне замене.

У случају вишеструких замена, други судија ће сачекати знак руком од стране записничара, да је претходна замена регистрована и онда ће наставити са следећом заменом. Записничар је обавезан да после сваке замене подигне обе руке што је знак да је завршио са уписивањем замене играча и да игра може да буде настављена.

У случају озбиљне повреде, судије треба да зауставе игру и да дозволе медицинском особљу да уђе на терен. Када се играч повреди, најпре мора бити извршена правилна замена играча. Замена играча изазвана повредом играча у игри мора бити праћена показивањем одговарајућег знака руком од стране тренера (или капитена у игри, уколико тренер није присутан на утакмици). Уколико није могуће повређеног играча заменити поступком правилне замене, екипа има право на изузетну замену. Ова замена може да буде слободно извршена од стране екипе, без обзира на „ограничења за замене“ и у њој може учествовати било који играч који није био на терену у тренутку повреде. Изузетну замену одобрава други судија.

Постоји разлика између изузетне замене повређеног играча и поновног одређивања (повређеног) Либера. Када се повреди регуларни играч и не постоји могућност правилне замене, било који играч који није на терену у тренутку повреде (изузев Либера и играча којег је он променио) **може заменити** повређеног играча. У случају поновног одређивања Либера, било који играч који није на терену у тренутку поновног одређивања (осим играча који је променио активног Либера, или оригиналног активног Либера који је претходно био

проглашен неспособним за игру) може да постане нови Либеро! Треба имати у виду чињеницу да је поновно одређивање Либерера опција коју тренер може да искористи, али и не мора.

ИСКЉУЧЕНИ или ОДСТРАЊЕНИ играч мора одмах бити правилно замењен. Ако то није могуће, екипа се проглашава НЕКОМПЛЕТНОМ.

За време тајм-аута, други судија не сме да буде у статичном положају. Други судија може да усмери своје кретање према:

- екипама, како би осигурао да стоје у близини клупа,
- записничару, како би контролисао његов/њен рад,
- првом судији, да добије/пружи информацију, ако је потребно,
- екипама, како би спречио покушај да се врате на терен пре завршетка тајм-аута, и како би установио да ли се Либеро спрема на покушај „сакривене промене“.

За време акција на мрежи, други судија мора да се концентрише на контролисање недозвољеног додира мреже, целом њеном дужином, на страни екипе која блокира, на недозвољени прелаз преко средње линије и на недозвољене акције у игри на страни блока (екипе која прима лопту).

Дозвољено је прећи у противнички ваздушни простор испод мреже, под условом да то не омета противникову игру. Када је прелаз у противничко поље преко средње линије направљен стопалом, тј. стопало додирне под противничког терена, његов део мора да остане у контакту са средњом линијом, или изнад ње.

Посебно треба обратити пажњу на измењено правило, када се завршава акција играња лоптом: Акција играња лоптом је завршена када је играч, после сигурног доскока, спреман да започне нову акцију.

Акција играња лоптом је свака акција играча који се налазе у близини лопте и покушавају да је одиграју, чак и ако нису додирнули лопту. Треба обратити пажњу на следећу ситуацију: Ако је играч у својој позицији за игру, на свом терену, а лопта је упућена у мрежу са супротне стране и то проузрокује да мрежа додирне играча, поменути играч није учинио грешку. Играч сме да направи покрет да би заштитио своје тело, али нема право да учини покрет према лопти да би намерно променио путању одбијене лопте. Ова ситуација се сматра грешком додира мреже.

Додир мреже косом: ово се може сматрати грешком **једино** уколико је јасно да је утицало на могућност противника да одигра лоптом или је прекинуло надигравање (нпр. коњски реп се заплете у мрежу).

Ако играч додирне спољни део мреже (мрежу изван антена, канапе, стубове, итд.), то се не може сматрати грешком, уколико не утиче на структурну целовитост саме мреже.

Уколико лопта, која је упућена ка противничком терену прелази раван мреже потпуно или делимично изван простора за прелаз лопте, ако додирује антену или стуб на страни другог судије, други судија ће звиждуком прекинути надигравање и показати знак „лопта у ауту“.

Четврта група елмената суђења : Вођење утакмице и однос са екипама

Други судија контролише рад записничара.

Други судија надгледа чланове екипа на клупи за резервне играче и обавештава првог судију о њиховом недозвољеном понашању. Он/она надгледа играче у простору за загревање (уколико постоји), као и чланове екипа у казним просторима и обавештава првог судију о недозвољеном понашању.

Други судија мора да обрати пажњу на чињеницу да слободна зона увек мора да буде слободна, без икаквих препрека, које могу да проузрокују повреду члана екипе (флашице за воду, комплет за прву помоћ, таблице за замене, итд.).

Други судија треба да избегава разговор са тренерима, нарочито после доношења одлуке од стране судијског колегијума којом тренер није задовољан. Једино је капитен екипе (капитен у игри) овлашћен да се обрати судијама, тренери немају то право!!!

Записничар

Рад записничара је веома значајан. Он попуњава записник у складу са *Правилима игре*, сарађујући са другим судијом. Користи сирену, или другу звучну нараву, да би објавио неправилности, или указао на њих судијама, на основу својих надлежности.

Пре почетка утакмице, записничар уписује податке о утакмици и екипама, укључујући презимена и бројеве Либеро играча, на основу важеће процедуре, и прикупља потписе капитена и тренера.

На почетку сваког сета уписује почетну поставу обе екипе са листића за поставу. Ако листиће не прими на време, о томе одмах обавештава другог судију. Након што добије листиће са поставама и пре почека сваког сета, он мора да провери да се бројеви са листића за поставу налазе и на списку чланова екипе у записнику (ако то није случај, мора то пријавити другом судији).

Записничар је обавезан да пријави другом судији други тајм-аут и пету и шесту замену сваке екипе (који их, затим, пријављује првом судији и тренеру).

Записничар мора веома пажљиво да учествује у процесу вршења замена:

Он мора да погледа резервног играча у зони за замене и да упореди број на његовом дресу и број на таблици у његовој руци са онима у почетним поставама и заменама у записнику. Уколико записничар не укаже на то да је замена неправилна, други судија дозвољава замену играча, знаком прекрштања руку. Уколико открије да је захтев неправилан, аутоматски притиска сирену, подиже једну руку, померајући је и каже: „Захтев за замену је неправилан“. У том случају, други судија мора одмах да оде до записничког стола и провери, на основу података у записнику, (не)правилност захтева. Ако је потврдио неправилност, други судија мора одбити захтев. Први судија мора да санкционише екипу, додељивањем санкције за одуговлачење. Записничар уписује санкцију за одуговлачење у одговарајућу колону у записнику у одељку „санкције“. Други судија мора да контролише уписивање ове санкције у записник.

У случају да екипа затражи више од једне замене, мора бити обављен један по један поступак замене, тако да записничар има времена да региструје сваку од њих посебно. Записничар мора да примењује исти поступак за сваку замену. Записничар гледа у број на таблици и број на дресу играча који се мења. Ако је замена правилна, записничар уписује замену у записник, а онда показује да је уписивање завршено, подизањем обе руке.

Запамтите, ово важи за све замене.

Записничар уписује санкције у записник искључиво по инструкцији другог судије или у случају протеста најављеног у складу са *Правилима*, уз одобрење првог судије, пише или дозвољава капитену екипе да упише примедбу у записник.

Записничар мора да упише примедбу уколико се играч повреди и напусти игру правилном или изузетном заменом. Примедба мора да садржи број повређеног играча, сет у коме се повреда догодила и резултат у тренутку повреде.

На крају утакмице, записничар уписује коначан резултат утакмице и потписује записник **пре него** што прикупи потписе капитена екипа. Капитени екипа својим потписом потврђују резултат утакмице.

Детаљно упутство о практичном вођењу записника приказано је у посебној презентацији (може се преузети са сајта УОСС, у делу Вести/ ОСО/ I- Београд/ Документи) која се сматра саставним делом овог упутства и инструкција.

Линијске судије

Званична правила одбојке објашњавају њихову позицију (27.1), дужности (27.2) и на крају званичне знакове са заставицом (28.2) приказане у дијаграму.

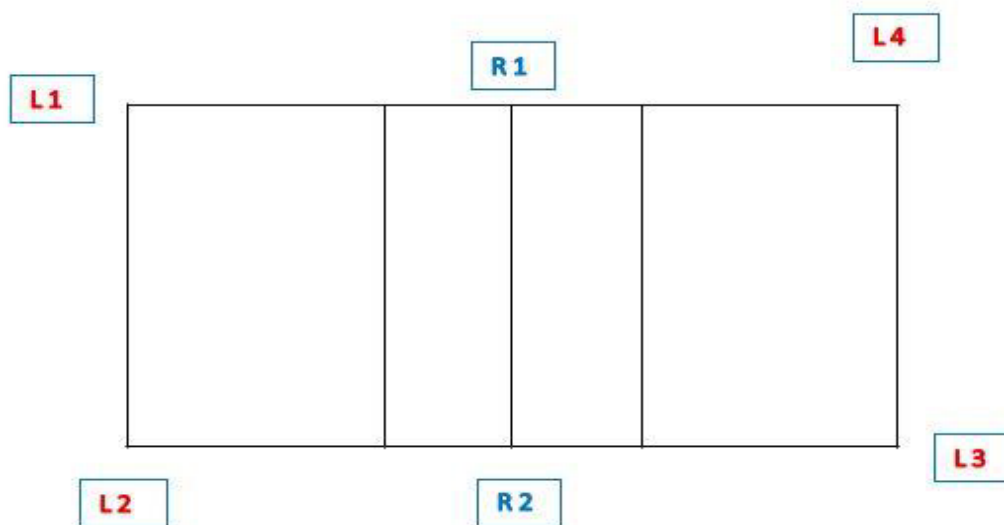
1. Позиција

Пре утакмице

Све линијске судије морају доћи у салу у којој се одиграва утакмица 60 минута пре заказаног термина почетка утакмице.,

Све линијске судије се морају појавити испред записничког стола 30 минута пре почетка утакмице у судијској опреми.

После завршетка званичног протокола а пре старта меча линијске судије ће заузети позиције у угловима простора за игру, обележеним ознакама Л1,Л2,Л3,Л4 као на дијаграму у прилогу.

За време утакмице

Када је за утакмицу делегирано двоје линијских судија они стоје 1-2 метара од угла терена у позицијама Л1 И Л3.

Када је за утакмицу делегирано четворо линијских судија они стоје 1-3 метра од угла терена позиционирано у продужетку замишљене линије коју контролишу.

Л1 стоји са стране десне руке првог судије (Р1) и одговоран је за бочну линију.

Л2 стоји са стране леве руке другог судије (Р2) и одговоран је за основну линију и сервере.

Л3 стоји са стране десне руке другог судије (Р2) и одговоран је за бочну линију.

Л4 стоји са стране леве руке првог судије (Р1) и одговоран је за основну линију и сервере.

Линијске судије контролишу исту линију (линије) током целог трајања меча.

На крају утакмице

Линијске судије не иду на поздрав после утакмице, већ се директно упућују према записничком столу.

2. Дужности

Линијске судије сарађују са првим судијом коме дају информације у вези грешака и лопти које су у зони њихове одговорности.

Први судија може искористити дату информацију при доношењу одлуке.

Званични знаци које користе линијске судије морају бити јасни и прецизни.

Линијски судија мора показати јасан знак који ће бити примећен од стране првог судије. Знак у случају недоумнице и на захтев првог судије мора бити поновљен.

У случају да се први судија не слаже са показаним знаком, линијски судија неће инсистирати на знаку већ ће смирено вратити заставицу у почетну позицију без показивања неслагања.

Када линијске судије дају контрадикторне знакове, Први судија има право да донесе коначну одлуку.

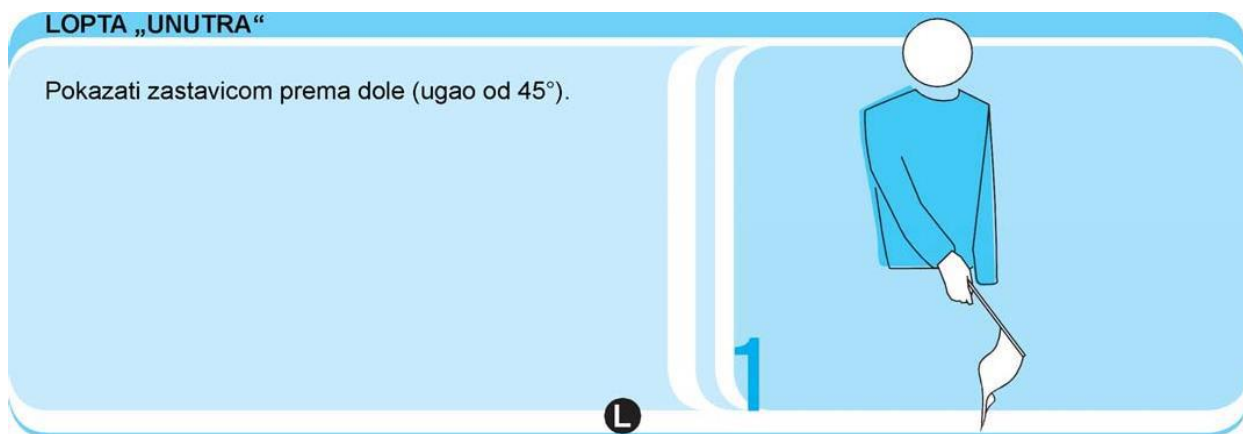
Приликом доношења одлука линијски судија користи заставицу (40X40cm), различите боје од боје простора за игру.

Заставице се користе за следеће судијске знакове :

а) Лопта унутра

Лопта је унутра када лопта додирне терен укључијући и граничне линије терена (осим у случају Г). Знак ће показати судија који контролише најближу линију у односу на место где је лопта додирнула терен.

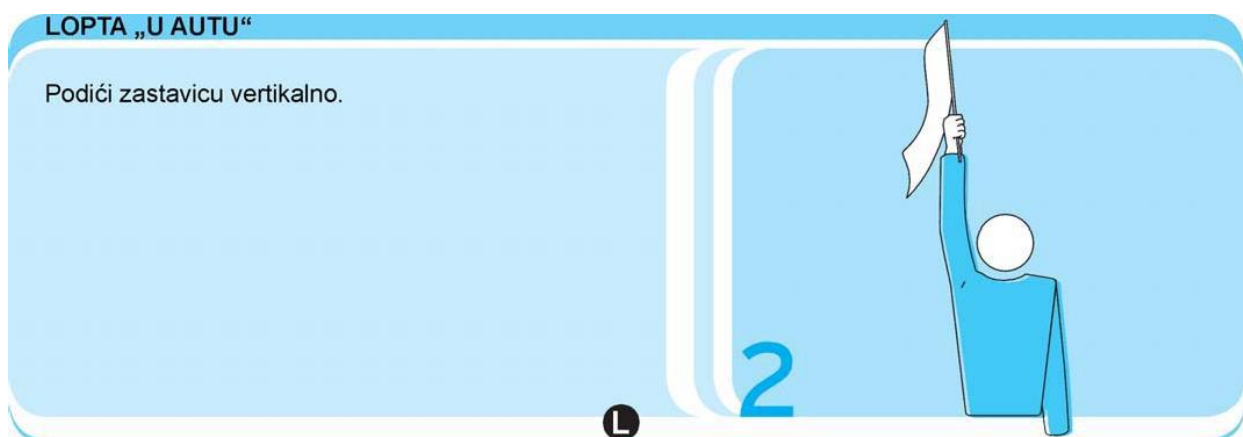
Уколико је лопта пала у ћошак терена који формирају основна и бочна линија, овај знак ће показати обојица судија задужених за ту бочну и основну линију.

б) Лопта “у ауту”

Лопта је у ауту када додирује простор потпуно ван терена и граничних линија или додирује антену.

Знак ће показати судија који контролише најближу линију у односу на место где је лопта додирнула тло

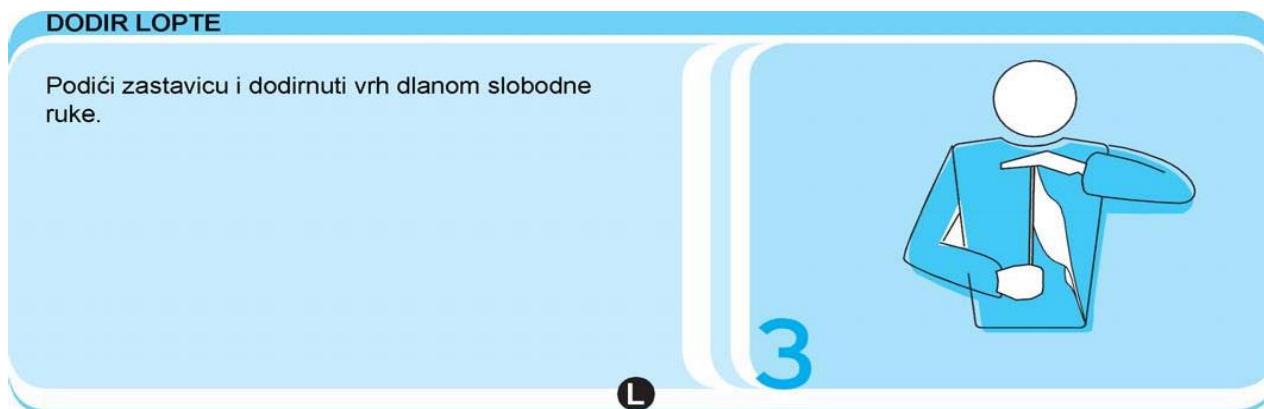

в) Додир лопте

Када је лопта додирнута од стране блока или играча тима који прима сервис или тима који се брани након што додирне под ван граничних линија на истој страни, линијски судија ће показати знак додир лопте.

Знак ће показати судија који контролише најближу линију у односу на место где је лопта додирнула тло.

Ако је лопта додирнула блокера а затим додирнула тло ван терена за игру на истој страни, знак ће показати судија који је видео додир.

г) Лопта у спољашњем простору

Када лопта прелази вертикалну раван мреже ван простора за прелазал лопте у противнички терен или додирује антену, конопац, стубове или мрежу са спољашње стране грничних трака, знак показује линиски судија који контролише бочну линију са стране где се то догодило.

Када, пошто је лопта прешла вертикалну раван мреже према противничкој слободној зони потпуно или делимично кроз спољашњи простор, додирне под или је одиграна од стране истог тима и не пролази делимично или потпуно кроз спољашни простор са исте стране терена, знак показује линиски судија који контролише бочну линију са стране где се то догодило.

д) Сервис

Када сервер у моменту извођења ударца или скок сервиса додирује терен укључујући и граничне линије или под ван граничних линија простора за сервис, овај знак показује линијски судија који је задужен за ту линију.

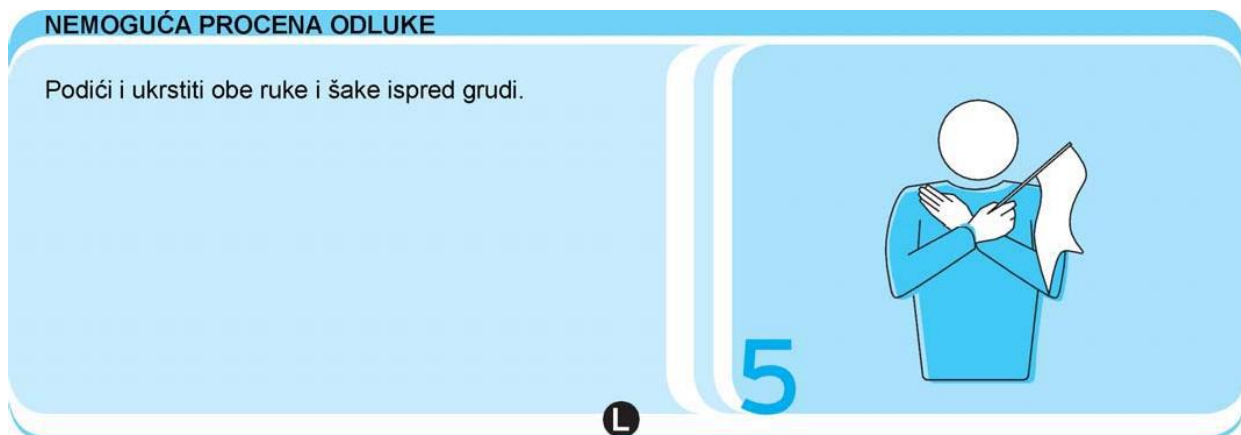
ђ) Играчи стоје ван терена у моменту сервисног ударца

Када играч (осим играча који сервира) стоји ван терена у моменту извођења сервиса, знак мора показати линијски судија задужен за ту граничну линију. Такође мора показати и линију на коју се тај знак односи.

ж) Немогућа процена одлуке

Када линијски судија није у могућности да процени и донесе одлуку из домена своје одговорности, знак мора бити показан одмах и без одуговлачења у моменту када линијски судија схвати да не може да донесе одлуку о догађају који се односи на линију за коју је задужен.

3. Технике

Као и судије и линијске судије треба да припреме себе како би достигли ниво највеће концентрације током утакмице. Током утакмице линијске судије треба да заузму позицију која ће им омогућити доношење правилне одлуке из домена њихове одговорности. Ако је потребно линијске судије се могу кретати. Заставица би требало да је увек у десној руци и лева нога мора бити испред десне ноге током свих акција (“отвара тело према терену”).

Ако је током сервиса или надигравања линијски судија ометен од стране играча он се мора брзо померити са своје позиције како би избегао ометање игре чак и ако то доведе до привременог губљења пажње.

Одбојкашка утакмица се одиграва кроз три фазе:

1. Надигравање
2. Правилни прекиди игре
3. Интервали између сетова

Током ових фаза линијски судија мора заузимати различите позиције.

1. Надигравање

Ово је најбитнија фаза меча и улоге линијског судије где ће његове одлуке захтевати највећу могућу концентрацију. Линијски судија мора бити покретан са могућности зазимања најбоље позиције како би донео одлуку.

Пре звиждука првог судије за сервис, линијски судија се налази у положају одмарања/чекања. Заставица је наслоњена на ногу и ноге су благо раздвојене.

Када је сервис одобрен од стране првог судије сваки линијски судија ће заузети позицију која ће му омогућити пуну пажњу на наредно надигравање и могућност доношења одлуке из своје надлежности али и као члана судијског тима.

- линијски судија који контролише основну линију екипе која сервира треба да провери да ли је позиција стопала која додирују под у тренутку извођења сервиса исправна.

- остале линијске судије процењују све остале грешку у домену њихове надлежности.

- линијски судија који контролише бочну линију екипе која сервира мора – током извођења сервиса – да се позиционира иза играча који сервира. Након извођења сервиса, линијски судија се одмах враћа на своју позицију.

Како би донели исправну одлуку линијске судије би требало да прате путању лопте и на крају да се фокусирају на позицију где ће лопта додирнути поље и захтевати доношење одлуке (унутра/аут, додир лопте, антене, пролазак кроз спољашњи простор.)

Током надигравања линијски судија треба да заузме најбољу могућу позицију како би био у могућности да донесе исправну одлуку.

Користећи технику предвиђања током надигравања, због брзих одигравања у модерној одбојци и брзих акција, линијски судија мора обратити пажњу на место где се одиграва акција.

У циљу побољшања доношења одлука, поред физичке и менталне припреме линијски судија ће:

- Када се надигравање одвија на супротној страни терена, линијски судија који је задужен за основну линију ће брзо погледати линију и лопту како би проценио удаљеност акције одигравања лоптом у односу на основну линију, то ће му омогућити да у наставку акције после гледања блока и могућег додира буде брзо фокусиран на линију за коју је задужен.

Ово би требало да буде аутоматизована радња за сваког линијског судију.

- Фокус је главни проблем за све линијске судије обзиром на константно померање тела, главе и очију.

- За линијске судије на бочним линијама ова техника је препоручљива али обзиром да они целу акцију гледају фронтално велика померања главе или очију нису потребна. За ове линијске судије је већи проблем да уоче додир блока, антене или пролазак лопте кроз спољашњи простор поготову када лопта пролази делимично или потпуно ван замишљеног продужетка антене. Стога је врло битно заступање одговарајуће позиције у циљу доношења исправне одлуке.

На крају надигравања, линијски судија показује званични знак:

- покрет мора да буде брз,

- знак се задржава на тренутак и

- обавезан је поглед ка првом судији

- следи повратак у положај одмарања/чекања и концентрација за следеће надигравање.

Остале линијске судије, које нису укључене у процену надигравања које је завршено, мењају свој положај директно у положај одмарања/чекања.

2. Правилни прекиди игре

За време замена и захтева од стране капитена, линијске судије треба да остану у положају одмарања/чекања.

За време тајм-аута, линијске судије би требало да напусте своје положаје и остану у одговарајућим угловима простора за игру, како не би ометали загревање играча, водећи притом рачуна да не прекрију рекламне паное. Након завршетка тајм-аута, заузимају своје позиције као и на почетку сета/утакмице.

У случају да је утакмица привремено прекинута, линијске судије ће заузети позицију као током пауза између сетова.

Уколико судије одлуче да оду у свлачионицу, линијске судије би требало да ураде исто након што им буде указано да то ураде.

3. Интервали

Током паузе између сетова линијске судије ће се померити иза слободне зоне и стојећи заједно у пару на средини у циљу да не ометају загревање играча у слободној зони.

Специјалне ситуације

Правило 10.1.2

- Лопта која је прешла раван мреже ка противничкој слободној зони, потпуно или делимично кроз спољни простор, сме бити враћена у оквиру дозвољених одигравања – НЕМА ЗНАКА ЗАСТАВИЦОМ

- Али ако је лопта враћена преко мреже кроз пролаз за прелаз лопте, то је ГРЕШКА.

- Ако је лопта упућена у противникову слободну зону, али је претходно у целости прошла кроз простор за прелаз лопте, а играч исте екипе је додирне у покушају да је врати – то је ГРЕШКА.

Председник Комисије
за контролу и унапређење суђења
Удружења одбојкашких судија града Београда
Предраг Баланцић